

Budapestre vonatkozó ujságcikkek				Osztályozás	
Szerző: <i>Molnár Antal</i>				92	
Cin Kodály Zoltán a tudós				Hely <i>Kodály Zoltán</i>	
Forrás: <i>hisp- és a nevelő</i> <i>Kabrács</i>				Idő <i>v. 1957. u.</i>	
				Személy	
				Helyszám	
(Hely)	(Idő)	(Köt. v. füz.)	(Oldal)		

44 Kodály Zoltán zenetudósi munkásságáért a Kossuth-díj nagydíjjal tüntette ki a forradalmi munkás-paraszt kormány. Ebből az alkalomból közöljük a Kossuth-díjjal ugyancsak most kitüntetett Molnár Antal zenetudós egyik Kodály Zoltánról írt régebbi tanulmányának részleteit.

deje tekintélyes részét Kodály Zoltán népzene gyűjtő, magyarázó, pedagógiai és esztétikai munkásságának szentelte a most szemügyrevett időszakban. (1910—1923. A szerk.) A háborút megelőző években főként Erdélyt és a bukovinai csángókat látogatta gyűjtő tevékenységével, fő súlyt a már pusztulófélben talált ősrégi dallamkincs — utolsó perceiben való — megmentésére helyezve. Kutatóvágya, kitartó szorgalma, alaposága, tudása és éleslátása ott tette — Bartók mellett — a magyar népzene egyetlen alapos ismerőjévé. A gyűjtés páratlan eredményére először Banyai Elemér hívta föl szélesebb körök figyelmét, de az új népzenei lelet részben kevés embert érdekelt, részben főlháborodást keltett. Főületes ismereteikben meggyökeresedett, akkori vezető muzsikusaink már megoldottnak tekintették a magyar népdal kérdését; az újabb kutatás csak felzaklatta őket nyugalmukból. Az ő érzésük szerint legősibb székely dalla-

maink idegenek, „oláhok“ voltak. „Hogyan történhetett, hogy a nemzet a tulajdon lelke legsajátosabb kifejezését, zenei tradícióját annyira elhagyja, elfelejtse, hogy most, mikor újra fölhangzik: előbb meg kell szokni, mint egy elfelejtett nyelvet, újra megtanulni? Elég magyarázat rá az elmúlt két század politikai és társadalmi története. A retentő veszteségek okozta hiányokat mindig idegen bevándorlók pótolták, akiknek elmagyarosodása csak lassan és tökéletlenül ment végbe. Ezeknek természetesen idegenül hangzott a régi magyar dallamkincs, amennyiben egyáltalán szembekerültek vele. Erre azonban egyre kevesebb módjuk lehetett. Mert a XIX. század elejétől a magyar köznemesség is mindinkább idegen művelődés hatása alá jutott...”

Elkelt hát a nevelőmunka! De jellemző Kodályra, hogy egyelőre nem propagandában, hanem a műveltség elmélyítésére irányuló tudományos kutatásban és ismeretközlésben találta meg nevelőeszközét. Egész mivoltára jellemző, hogy „mindent, mi hamis, téves, tehát megtévesztő, összezavaró, folyton kikapcsol és állandóan gyűjti a valódit, igazit, tehát előrevívót, fejlesztőt”. Nem elégedett meg magával a gyűjtés-

sel, „a magyar művelődés utóbbi évtizedeinek egyik legnagyobb pozitívumával”, hanem rá kellett világítania népzeneinkcsünk történelmi és esztétikai szerepére, funkciójára. És jól számított, mert ez irányú munkásságával fektetett le szilárd alapokat. az azóta szolidan kiépülő magyar zenetudomány számára. „Híres zenésnemzet vagyunk a világ előtt. Több mint száz éve emlegetik a magyar zenét mindenfelé. Néhol hajlandók azt hinni, hogy Magyarországon minden második ember muzsikos. Pedig kevés országban tapasztalható különben műveltebb köröknek akkora közömbössége a zene iránt, mint nálunk. Messze vagyunk még attól is, hogy a zenetudás elemei az általános műveltséghez számítsanak.” Hogy ez az állapot ellenkezőjére változzon, elsősorban megbízható vezetőkre volt szükségünk. Új zenei közvélemény megalapozására munkálta meg a talajt Kodály, amikor egymagában tett eleget ponori Thewrewk Emil egykori célkitűzésének (1890), föltárván a magyar zenetudomány gyökereit.

Esztétikai gondolatait is alkalma nyílik hirdetni. Kodálynak. Néhány hónapig referens a Pesti Naplónál (1918—19), ír néhány cikket a Nyugatba és külföldi folyóiratoknak is dolgozik. Ezek-

ben a munkáiban szintén nemcsak egyéni, de valódi magyar vonás a lakonikus közlésmód, a stílus lényegretapító tömörsége. S ami még fontosabb: a gondolat átfogó mélysége, az álláspont végleges komolysága és a valódi érték fölismerni tudása révén váltak Kodály idevágó írásai az egész újabb magyar zeneesztétika kiindulópontjává. Olyik megjegyzésével új kulturális távlatokat nyitott a nagy muzsikus: az útjelzők nyomán aztán megindulhatott új teret hódítani a fiatalabb nemzedék. „Bírálat”-aiban legmagasabb értelmű közönségnevelést végzett Kodály: avval a tárgyilagossággal, személytelenséggel, mely már hősie cselekedetnek hat. Amellett ő valódi „írásművész” is, ki egy-egy újságbeszámolóban miniatűr-remeket alkotott. Bartók művészetének pedig nemcsak legelső megértője, de legfinomabb tollú értelmezője is a testvérművész.

Lényegreszürtség, személyföltöltiség, másrészt aprólékos pontosság és a növendék egyéniségéhez alkalmazott pedagógia jellemzi Kodályt, a tanítómestert. Nála „saját gyökerén fejlődhet” a növendék, s amit ettől föltétlenül megkövetel, az a nagy hagyományokból leszürt formai tudás biztonsága. Nem ismer sémákat, csak alkalmazott esztétikát. „Minden-

kiben fölkelti az autodidaktát”, mert szerinte nem a begyömszölt „tudás” nevel művészt, hanem csak a teljes átélésben meghódított képesség. Óriási tárgyismeret, melyet hihetetlen munkabírási és bámulatos emlékezőtehetség támogat, áll őrt feltétlen, önkénytelen autoritásának bástyáján. Egy-egy szavával képes az egész embert megváltoztatni és új irányba terelni, képes egy területet, amely addig vakstét volt a tanítvány előtt, hirtelen bevilágítani. A 20-as évek óta „Kodály-növendék”-nek lenni: világmárka.

Magyar földön „kínosabb az út és keményebb a rög”, mint másutt. Itt nem lehet büntetlenül újat, szépet akarni. Kodályt is gyakran megpróbálták „kikezdeni” a rosszakarók, legkínzóbb tán tanári szabadságotatása idején (1919—1921). Alig van olyan kifogás és vád, mivel nem illették volna. Zenepolitikusaink jól megéreztek, hogy amit Kodály cselekszik, az mindenképpen ellentétes azzal a „renddel”, amelyet ők helyesnek ítélték. A hírlapok „rendszerezés hajszát” indítottak a művész személye és művei ellen. De a valódi rügök: irigység és féltékenység, ez ősi ellenségek, itt is hamar levetik az álarcot. A ráirányított mérgezett nyilak rendre lepattantak a Kodályt övező vértől. Ércnél szilárdabb páncél védte őt: a húség önmagához.